

Գ Մ Յ Ր Ե Ն Ի Ք

10
Փայտայ

ՕՐԱԹԵՐԹ

10
Փայտայ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՂԱՔԱՍԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Հայրենիք ամեն օր կը նրատարակուի, տարեկան գինն է Պոլսոյ եւ զաւառաց համար 7 արծար մեծիտ կանխիկ. զաւառական բոլրատարութեան ծախքը մեր վրայ է: Վեցամսեայ եւ եռամսեայ բաժանորդք ալ կը նշանակուին:

Լրագրոյ վերաբերեալ գիր կամ նամակ պէտք է ուղղել տո. Տէր-Խմբագիր Րիզա փայտայ խան Թ. Յ. Ղ. Պարտիզպանեան Տղարանը: Խմբագրութեան ուղղեալ գիր ետ չը տրուիր: Ծանօցման տողը մեկ անգամի համար 3 դրու է. աւելի անգամի համար սակարկութիւն կը լլայ:

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն.

ՀԱՅՈՑ ԵՒ ՀՌՈՎՄԷՍԱՆ ՀԱՅՈՑ
ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՄԷՉ ՏԱՐԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շատ անգամ խօսուած է այն տարբերութեանց վրայ, որք կան ու կը կենան Հայկական եւ Հռովմէական եկեղեցեաց մէջ:

Այդ տարբերութիւնը կրօնական եւ ծիսական լինելով, մեր դարձը չէ անոնց միջամտել եւ զանոնք բացատրել:

Մեր ցուցնելիքն է այն տարբերութիւնն որ կայ Հայոց եւ Հայ մարմնէն բաժանեալ Հռովմէական Հայոց ազգային վարչութեան մէջ:

Հասուն գերապայծառն տեղ նորը Պատրիարքի մ'ընտրութեան պաշտօնական հրաւիրողին որ Հռովմէական Հայոց Պատրիարքարանէն հրաւարակուեցաւ ի լրագիրս, կը ծանուցանէր բոլոր Հռովմէական ազգայնոց որք 21 տարին լրացուցած են, թէ իրենց թագին եկեղեցւոյն մէջ յատկապէս դրուած քուէտուփերուն մէջ տանին ձգեն իրենց քուէն, այն եպիսկոպոսայ անուանը նշանակելով, զորս քուէարկու աշխարհականն արժանի կը դառնի Պատրիարք-կաթողիկոսութեան:

Նոյն հրաւիրողին կը ծանուցանէր նաեւ թէ քուէարկութեան արդեանց մէջէն առաւելագոյն քուէ ստացող հինգ եպիսկոպոսայ անուանը պիտի ներկայանան Սինոդին որ անոր մէջէն պիտի ընտրէ մին ի Պատրիարք-կաթողիկոսութիւն Հռովմէական Հայոց:

Բնդհանուր ժողովրդեան ի քուէարկութիւն հրաւիրելու պատճառն ալ բացատրուած էր. ըստ որում Հռովմէական Հայք ազգային երեսփոխանական ժողով չունին, այս անգամ ընդհանուր քուէարկութեան դիմել արժան դատուեր է:

Բնէ է որ, եթէ Հռովմէական ազգայինք երեսփ. ժողով ունենային, այս ժողովն պիտի ցուցնէր հինգ ընտրելիներ, եւ Սինոդն ալ անոնցմէ մին պիտի ընտրէր Պատրիարք-կաթողիկոս:

Հարկ չկայ ըսել թէ, Հայոց մէջ այս դրութեան հակառակն ի դրո՞մ կը գրբուի, Սինոդն կամ որ նոյնն է՝ վիճակա-

յին եկեղ. ժողովն Պատրիարքութեան (ինչպէս նաեւ ընդհանուր կաթողիկոսութեան) ընտրելի բոլոր եպիսկոպոսայ ցանկը կը պատրաստէ, եւ երեսփ. ժողովն անոր մէջէն մին կընտրէ Պատրիարքն: (կամ կաթողիկոսական ընտրելի, որ ի Ս. Եջմիածին գումարելի համազգային ժողովոյն կը ներկայանայ):

Այս երկու եղանակին մէջ, ինչպէս կերէի, ահա ինչ տարբերութիւն կայ:

Բնական իրաւունք մ'է, որ եկեղեցական դասն ընտրելեաց վրայ կանխադատաստան մ'ընէ, եւ Պատրիարքութեան պաշտօնին արժանաւոր կամ յարմարաւոր դատած եպիսկոպոսայ ընդհանուր ցուցակը պատրաստէ: Բայց ընտրութիւնը ազգինն է. զի Պատրիարքը ազգին պիտի իշխէ, որուն մէջ է նաեւ եկեղեցական դասը: Հետեւաբար ազգը ներկայացնող ժողովն՝ որ է երեսփոխանական ազգային ժողովն, պիտի ընտրէ Պատրիարքը. որ ըլլայ ազգ'ն ընտրածը եւ ազգին Պատրիարքը:

Մեր հռովմէական ազգայինք ի զուրկաշատին իրենց ազգայնութեան իրաւունքը ձեռք բերելու քանի որ Հռովմէական գրութեան մէջ ազգը կամ ժողովուրդը իր գործոց եւ պաշտօնէից տէրը չի ճանչցուիր, այլ ծառայի կամ տիրեալը: Իրենց մէջ տիրող մարմինն է եկեղեցականութիւնը. մինչպէս Հայոց մէջ տիրող մարմինն է ազգը, եւ եկեղեցականութիւնն ազգէն ընտրեալ պաշտօնէութիւնը:

Ուստի այն հռովմէական ազգայինք որ կը փառարկին եւ նախանձախնդիր են իրենց ազգային իրաւանց եւ գործոց տէր լինել, զայդ կրնան դռնել Հայաստանեայց եկեղեցւոյ մէջ միայն, որ յառաքելոց անուի ամենայն խղճի մտքը պահած է այս գրութիւնն, եւ որ միայն յոյս կուտայ մեզ թէ օր պիտի գայ, երբ մանաւանդ կրթութիւնն աւելի տարածի եւ անոնք եւս համազուին թէ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ մէջ եւս կայ փրկութիւն հոգւոյ, որ զանազան պատճառներով Հայ եկեղեցիէն բաժանեալ մեր եղբարք պիտի փութան դալ իրենց մօր դիրքը, եւ առանձին թողուլ հռովմէականութեան յարեալ այն անողորմելի եկեղեցականութիւնը, որ քեզէն կուղէ եւ ոչ լինէ պաշտօնէս, իւր անձնական շահոց հետեւելով:

Ն Ե Ր Ք Ի Ն

Ա. Ի. Ա. Զ. Ա. Ո. Ի. Թ. Ի. Ն.

Ի հաշիւ Պ. Հիւրի Պէլովայի անտառին փայտերը կարել տուող Պ. Պէրիկէի եւ նորա թարգմանին աւագակաց ձեռքը գերի խնայը ծանուցած էինք. այն կողմերէն նոր եկող ճանապարհորդ մը այս մասին հետեւեալ տեղեկութիւնները կը տայ Սթամպուլին:

«Յունիս 29 ի իրիկունը չորս զինեալ մարդ Պէլովայի անտառը մտան եւ գէտ ի Պէրիկէի տունը ուղղուեցան. աւագակները նախ Պ. Պէրիկէի եւ նորա թարգմանին վէրքը ուղեցին, անոնք ալ մէկ քանի օրսի հրացաններ տնենալով յանձնեցին: Այն ատեն աւագակները Պէրիկէէն դորձաւորաց օրական վարձքը պահանջեցին. Պէրիկէ պատասխանեց թէ նոյա օրականը դեռ եկած չէ. նոյն միջոցին քարտուղարը վրայ գողով հեռաշիր մը ներկայեց Պէրիկէին, որ օրականաց երկշորք օր զրկուելը կը ծանուցանէր:

«Քարտուղարը տակաւին իւր տիրոջ վիճակը չէր գիտեր. եւ ահա, աւագակներէն մին քարտուղարին թեկն բռնելով կոշտութեամբ հարցուց թէ ստակը ուր է. քարտուղարը զայն գործաւոր կարծելով պիտի յանդիմանէր եթէ տէրը գերմաներէն չճանչընէր իրեն թէ պէտք է քաղցրութեամբ վարուի, վրան գիշերակները աւագակներ են:

«Աւագակները առջի գիշերուընէ տակաւ մը գինի բերած էին այն կողմերը զոր ցուցնելով անօթի ըլլալին հակըցուցին. Պ. Պէրիկէ, թարգմանը եւ քարտուղարը ամենայն սիրով սեղան մը պատրաստել տուին եւ իրենց ամենաաղնիւ ուտելիքը աւագակաց առջի գրին:

«Աւագակները Պ. Պէրիկէի տունը մտնելէ առաջ գործաւորաց անակն առջի երկերկու հրացանակիր եւ ալիալ կողմեր 16 ի չափ պահապան դրած էին:

«Ահա նոր սկսաւ եւ աւագակաց թիւը հետցհետէ բաղմանալով Պ. Պէրիկէն, իւր թարգմանը եւ քարտուղարն ալ սեղանի հրաւիրուելով մինչեւ կէս գիշեր կերան խմեցին. երբ բոլոր ուտելիքները հատան եւ 30 քալ գինին մէջն յոյկալին

կաթիլ խմեցին, աւաղակները ոտք ելան. Պէրիկէ և իւր ընկերները սկսան շունչ առնուլ կարծելով թէ աւաղակներուն սիրտը հասկերոյթով մը շահած են: Սակայն ի դուր. աւաղակապետը յայտարարեց թէ ստակ չունենալուն համար պէտք է որ հետերնին երթան. և եթէ ընկերութիւնը մէկ շաբաթուան մէջ իրենց գլխատուիլը չուզեր, պէտք է շուտով ստակ զրկէ:

« Պէրիկէ և իւր ընկերակիցները հընազանդելով աւաղակաց հետ ճամբայ ելան և քիչ մը յառաջանալով կանգ առին. հոն Պէրիկէ զխոսն եկածը նամակի մը մէջ գրեց և իւր քարտուղարին տալով զրկեց որ անմիջապէս 5000 ոսկի հայթայթէ իրենց կեանքն աղատելու համար:

« Բաւական վիճաբանութիւն եղաւ աւաղակները 5000 ոսկիի համադրու համար. վասն զի աւաղակները կըսէին թէ այն մեծ հրէայն (Պ. Հիրշ) պէտք է իւրաքանչիւր կտրուած ծառին համար կէս ոսկի տուգանք տայ. Պ. Պէրիկէ և թարգմանը ինքզինքնին աւաղակաց համարիտ ցուցնելով և մեծ ճարտարութեամբ հազիւ կըցան 5000 ոսկիի իջեցընել վրկանքը:

« Պ. Պէրիկէի ձերբակալութեան լուրը ամենայն արագութեամբ Սօփիայի մէջ տարածուեցաւ, և Պ. Հիրշի նախկին գործակալ Պ. Վոլֆ աւաղակաց հետ բանակցութեան մոտեցնելով յաջողեցաւ փրկանքը 4200 ոսկիի իջեցնել:

« Արևելեան-Բուլղարի աւաղակները իրենց Մակեդոնացի ընկերակցաց արհեստը կը լսանգարեն և քիչով դոհ կըլլան: Աւստրիոյ տէրութիւնը Արևելեան-Բուլղարի վարչութեանէն յիշեալ փրկանաց զինը կը պահանջէ այժմ»:

— Դարձեալ Սթամպուլի մէջ հետեւեալ տողերը կը կարգամը.

« Կիրակի օր դեսպանը իտալիոյ դեսպանատունը ժողով գումարեցին. չենք կրնար ժողովի մէջ խորհրդածութեան առնուած խնդիրը հաղորդել. բայց սա չափ կրնամք ըսել թէ վիճաբանութեան առարկան ոչ Հելլենական խնդիրը ոչ Պալքանաց գրաւումը ոչ Թունուզի խնդիրը ոչ Տրիպոլիոյ ոչ Դանուբի և ոչ 23 ու 61րորդ յօդուածներն էին, այլ. . . »:

— Լորտ Տիւֆըրին երէկ Բ. Դուռն երթալով առաջին և արտաքին գործոց նախարարաց հետ երկարօրէն տեսակցեցաւ:

— Թար կըսէ թէ զրոյց կը պտըտի որ Տամատ Մահմետ փաշա յանկարծ մեռեր է. սակայն այս զրոյցը ճշմարիտ չէ. ստոյգն այս է որ Մահմետ փաշային մայրը յանկարծ կաթուածամահ եղեր է:

— Դարձեալ Թար կըսէ թէ Պետական դատատանին երկրորդ կարգի յանցաւոր Միտհաթ, Նուրի և Մահմետ փաշայներու մահուան պատիժը Արարիոյ մէջ մշտնջենաւոր բանտարկութեան փոխուեր է:

— Վեռալինջ ատենը Պետական

դատատանի ամբաստանելոյ դէմ տըրւած վճիռը հաստատեց, Հիմա կը մնայ Բուլղարի փաշայի և խայրուլահ էֆէնտիի դատատանը որոց առաջինը, ինչպէս յայտնի է, Զմիւռնիա և երկրորդը Հիճաղ կը դառնան:

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ս Ո Ւ Լ Թ Ա Ն Ա Ջ Ի Ձ

Վերաքննիչ ատենը Պետական դատատանի արձանագրութիւնները տակաւին կը քննէ և այսօր կամ վաղը տեղեկագիրը շինելով վեհ. Սուլթանին պիտի ներկայացնէ:

Վաղըթ դարձեալ այսօր ամբաստանելոյ մէկմէկու դէմ դրած ամբաստանութեանց վրայ խօսելով կըսէ թէ անդուլթ Նէճիպը բարկութեան թեւերը կը խածնէ, զուխը պատին կը զարնէ և կատարած ոճիրին վրայ զղջալով ամեն բան կը խոստովանի:

Վաղըթ Նէճիպի բերանը սա խօսքերը կը դնէ, որոնց ճշդութիւնը ինչպէս ըսինք, չենք կրնար երախտուորել:

« Իմ ամեն չարեացս պատճառ նամը փաշա զատէ Ալին է, ափսոս որ անոր խօսքը մտիկ ըրի. ես դուրսը հակողութիւն կընէի, նա զիս ներս կոչեց, ինծի հրամայեց, ես բանէ մը տեղեակ չէի, արիւնկղակ Ալին ի սկզբանէ ամեն բան դիտէր, մանաւանդ թէ նոյն գիշեր անիծեալ Հիւսէին Ալիի հետ կառք և նաւակ նստաւ, սպարապետութեան դուռը քնաց. ամեն հրաման այն արիւնկղակ մարդուն կը արուէր, ես ոչ ոք կը ճաննայի, ասիկա նոյն օրը թիկնապահ և հաղարապետ եղաւ, և զրաջը ճէմիլ փաշա ալ Թէրիք եղաւ. Սուլթանին գահընկեցութեան առաջ ամեն օր Հիւսէին Ալիի և Բուլղարի ապարանքը կըրթար. կենցաղ մէջ երբէք աղօթք չընող մարդը, Մէրկէ շաքիկ մը պիտի տանի՞մ ըսելով աղնուականաց և կարդացողներու կարգը անցնելու համար ուխտի դնաց. դեռ ճամբայ չելած Բուլղարի փաշա իր ն « օրդեակ, ես մեղաւոր եմ, ուստի նուիրական տեղեաց մէջ ինծի համար աղօթէ. ես արտաքուստ կրօնական արարողութեանց մէջ պակասաւոր կերևիմ, բայց ի ներքուստ աւերիչ եմ » ըսաւ, ճամբուն ծախքը յարքունեաց գողցած գրամուլը հօգաց »:

Նէճիպ Ալիի այս խօսքերը լսելով կը բարկանայ և կըսէ թէ « Ես Թախրիի հետ պալատն էի, Թախրին Բուլղարի փաշայի կեղծաւորական ձեւերուն վրայ խնդալով կըսէր թէ « Սա Բուլղարին ինչ ցած չունէ ». ճիշդ այս միջոցին Նէճիպ ներս մտնելով Գէհիվանին և միւս ոճրագործներուն Գէրիէ պալատան մէջ պաշտօնի անցած ըլլալը ծանոյց. և դուրսը Մահմետ փաշային հետ տեսակցեցայ, ըսաւ. Նէճիպ պալատան մասնաւոր պաշտօնեայ կարգուած էր, շատ բան գողցաւ, և հաղարապետութեան աստիճան ալ ընդունեցաւ »:

« Միտհաթի վայրոյթը Մարքօ փաշայի դէմ օրէ օր կը շատնայ, Միտհաթ կըսէ

եղեր թէ Մարքօ փաշայի մատնութիւնը գոյ տուիի նման մնաց, բժիշկներուն տեղեկագիրը առանց կարգալու ստորագրեց. տսիկա ինքն ալ կը խոստովանի, և կըսէ թէ ճշման ներքեւ ստորագրած է, սակայն ինչո՞ւ համար առած ընծայներուն խօսքը չընէր:

« Ապտիւլ Ազիզի հացովը սնած պաշտօնեայն ինչո՞ւ նորա մահուան պարագայները չընէր »:

Վաղըթ խայրուլահ էֆէնտիի բերանը ալ սա խօսքերը կը դնէ:

« Ես Սուլթանին սպանման վրայ բնաւ տեղեկութիւն չունիմ, իսկ գահընկեցութեան գործը մատնիչ Բուլղարի, անկրօն Միտհաթ և անիծեալ Ալիին կատարեցին. ինծի քանի մ'օր առաջ միայն հասկըցուցին և բռնութեամբ Գէհիվա ուղեցին, մանաւանդ թէ Բուլղարի « Աստուած սիրես, դժուարութիւն մի հաներ » ըսաւ, ես ալ ի պատասխան ըսի թէ « Ես Գասթփաշայի մէջ քարոզիչ և Արքածը մղկիթին մէջ խմամ էի, այս աղնիւ գերդաստանը զիս Շէյխ-Խալաֆ ըրաւ, ես ինչպէս մատնութիւն ընեմ », Բուլղարի այս խօսքերուն դէմ միշտ սա բառերը կըսէր. « Մարդ Աստուծոյ, աստանդաներու կարեւորութիւն չեն տար », վերջապէս զիս համոզեցին, Միտհաթ Զիա փաշան ինծի զրկեց, ես ալ նորա ապարանքը գացի, սակայն զինովութեանէ աղատ չլըցայ գտնել որ մարդու պէս հեաը խօսիմ »:

« Միտհաթ ալ ցասմամբ հետեւեալը կըսէր. « Թշուառագոյն տեսեմ որք մարդ, քսան օր առաջ Շէյխ-Խալաֆութեան խնալով վերջին աստիճան կատէր նախկին Սուլթանը, միշտ այս գործին վրայ կը մտածէր. մինչդեռ զիս գինով կանուանէ, ինքը ամեն գիշեր գինովէր, գերի կառնէր, աժան աժան աղախիները դնելով, սուղ սուղ կը ծախէր, տես սա անպատիւ մարդը, հիմայ ելեր սրբութիւն կը ծախէ »:

Առջի օր ժողովրդեան մէջ զրոյց կը պտըտէր թէ Բիոսի մէջ մաղձացաւ (քօլէրա) ճարակեր է. մայրաքաղաքիս առողջապահական տեսչութիւնը պաշտօնապէս կը հերքէ այս լուրը և կըսէ թէ բժիշկներ զրկելով ստուգած է, որ այսպիսի հիւանդութեան մը հետքն անգամ տեսնուած չէ:

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐԻ

(Առաջին Հոգն)

Լոնտրա և յուլիս

Պ. Կլաւտըթոն Հասարակաց խորհրդարանին մէջ հարցման մը պատասխանելով ըսաւ թէ թագուհւոյն կառավարութիւնը Թունուզի խնդրոյն վրայ դեսպանաժողովոյ մը գումարման նըպատեւելու գիտաւորութիւն չունի:

Փարիզ և յուլիս

Սֆաքսէն և Թունուզէն հասած լուրեր և հեռագիրներ կը ծանուցանեն թէ Սֆաքսի անկարգութիւնները Տրիպոլէն եկող խռովարարաց զրդուս

թեքնէն յառաջ եկած են : Այս դէպքերը հետզհետէ հասարակաց յուզում կը պատճառեն :

Լրագիրք միշտ կը պնդեն թէ գաղղիական զորահաւոր մը պէտք է զրկել ի Տրիպոլիս :

Փարիզ և յուլիս
Նախագահական հրամանաւ՝ Սօսիէ զօրավարը Ալեքսանդր զինուորական հրամանատար անուանեցաւ փոխանակ Օսման զօրավարին որ պաշտօն չունի :

Տէլէպէք զօրավարը Օրանի զինուորական հրամանատար անուանեցաւ փոխանակ Սէրէզ զօրավարին որ պաշտօն չունի :

Աթէնք 5 յուլիս
Այն լուրը թէ Հէտայէթ վաշա Արթան յանձնելու համար վեց աւուր պայմանաժամ խնդրեր է , ստոյգ չէ :

Սահմանադրիւնն զարնուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Տէմիոն բանակեալ Օսմ. զօրքերը երէկ ժամը 5ին քաղաքը պարպելու հրաման ընդունեցան : Այս հեռագիրը կը ծանուցանէ նաև թէ հելլենական զօրքերը առաջին ճիւղին դըրաւումն սկսելով , երէկ իրիկուն Տէմարիօն գիւղաքաղաքը զրաւեցին որ Անի-նօն 9 քիլոմէթր հեռու է :

Թունուղ և յուլիս
Երէկ Մանապրայի մէջ (Թունուղի մօտ) մոլեռանդ արագ մը գաղղիացի հարկւրապետ մը սպաննեց :

Վուաշինկիթըն և յուլիս
Կարֆիլտ զօրավարին վիճակը մտահոգութիւն կը պատճառէ :

Արթա 5 յուլիս
Երէկ Օսմ. զօրքերը Անիօի և Արթա-յի մէջտեղ գտնուած կէտերէն քաջուիլ սկսան , բայց ի 120 հօգիէ բաղկացեալ զումարտակէ մը որ սահմանադիր բարեկարգութեանը պիտի հսկէ :

Օսմ. առաջին գործակատար Հիտայէթ վաշա երէկ հոս հասաւ :

Համադգային յանձնաժողովը Անիօ մեկնեցաւ , առաջին ճիւղի յանձնման մասին հրամաններ տալու համար :

Հելլենական զօրքերը վաղը Արթա պիտի մտնեն :

Փարիզ 5 յուլիս իրիկուն
Երեսփոխանաց խորհրդարանը վառիկանի գաղղիական դեսպանութիւնը ջնջելու վերաբերեալ առաջարկ մը մերժեց :

Տէպու լրագիրը կը պահանջէ որ Տրիպոլի ապստամբութիւնը քաջալերող հրաւերները դադարին , և կառավարութիւնը աղքատ և հաստատ քաղաքականութիւն մը գործածէ և առժամայ կերպով կապէսը , Սուս , և Սֆաքսը զրաւէ :

Միւս բոլոր լրագիրներն ալ նմանօրինակ լեզու մը կը գործածեն :

Վուաշինկիթըն 5 յուլիս
Կարֆիլտ զօրավարին առողջական վիճակին վրայ թեթև բարեօրոգում մը կը տեսնուի :

Լոնտոն 5 յուլիս իրիկուն
Լորտ Կիլանիլ Լորտերու խորհրդարանին մէջ հարցման մը պատասխանելով

ըսաւ թէ Տրիպոլի և Թունուղի դէպքերն իրարմէ տարբեր են . և յայտարարեց թէ գաղղիական զօրաց Տրիպոլիս մտնելու վերաբերեալ Կ. Պօլիս Պ. Թիոս-յի կողմանէ յայտարարութիւն մ'եղած ըլլալը ինքը լսած չէ : Լորտը ըսաւ նաև թէ Մարօքը բաժնելու վերաբերեալ Գաղղիոյ և Սպանիոյ մէջ գաղտնագրութիւն մը կ'ընդունին ինքը չը գիտեր :

ՂԱՆԱԹԻՈՅ ՊՕՐՄԱ

Օսմ. Գ. օնսուլտ Գոյուկեյալ երէկ իրիկուն 16-26
» » Բացուեցաւ այս առաւօտ 17- 2

ԸՆԹԱՅՔ ԱՐԺԻԹՂԹՈՅ

Սօսիէթէ մէկէրալ Անգղ. Լիւր 5-20
» Օթօման » » 3-35
Կ. Պօլսոյ Պանքան » » 11- 2
Քրէտի Ժէնէրալ » » 5-38
Փոթ. 1863 (Մութոն) » » -30
» 1865 (Մութոն) » » 88-
» 1869 (Բինար) » » 87-
» 1872 (Պոն տիւ Թրէզօր) 28-
» 1873 (Բինար) » » 84-
Թրամիլայ Օսմ. Լիւր 3-75
Թիլթարամ » » 1020
Բուսիլի երկաթուղի ֆրանք 53-
Լարիուս » » 137-

ԸՆԹԱՅՔ ԳՐԱՄՈՅ

(Օսմ. ոսկին 100 դուրուլիւն)
Անգղիկն . ոսկի 109-30 Գարպոն արծա. 92-10
Գաղղիական » 87-22 Մէճիտէ . . . 108-
Բօյ » 90- 6 Վեյնոյ . . . 127-
Քրիմի » 54-15 Հինգոյ . . . 240-0
Գարպոն խուլթ 8-88 Մէթալիք . . . 205-20

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՊիժՄԱՐՔ ԻՇԽԱՆԻՆ ՇՈՒՆԸ

Թիւրք . «Կայսրութեան շուն» ինչպէս կը կոչեն Գերմանիոյ մէջ , լրագրաց դըրածին նայելով , շատ քաղաքավար չէ : Պիլմարք իշխանը իւր շան հասուցած փառասուց փոխարէնը խիստ շատ անգամ տուժելու պարտաւորած է :

Երբ իշխանը իւր պարտիկին մէջ կը պտուրի , շունը միշտ քովն է : Տակաւին անցեալները որ մը Պիլմարք իւր տնէն դուրս ելնելով , դաւադանը հողին վրայ տնկեց դրան մօտ , Թիւրք իւր հաւատարիմ պահապան դաւադանին քով կը պառկի և իւր տիրոջ վերադարձին կը սպասէ : Ոստիկանութեան գործակալներէն մին քանիցս անգամ փորձած էր շունը դղեակը զրկելու . սակայն նա կը հաչէր և կը կռուէր , և չէր ուղեր երթալ , վերջապէս իշխանը տուն կը գառնայ . շանը ուրախութիւնն անպատմելի է , Դժբաղդաբար ոստիկանութեան նախորդ գործակալն ալ մօտերը կը դըտնուէր : Թիւրք անմիջապէս վրան կը յարձակի և յօտից ցղլուկ հագուստները բզիկ բզիկ կընէ :

Պիլմարք միշտ մտնելով , պահած դաւադանը կրնակին վրայ կը պտուրցունէ . սակայն կը պարտաւորի ճե ֆրանք վճարել ոստիկանութեան գործակալին ձեռք մը դրեստ շինելու համար :

— Լոնտոնայէն կը գրեն թէ Լորտ Նօրթօթ Լոնտոնայի բուսարանական պարտիկին մէջ դարմանալի դէպքի մը ենթակայ եղեր է : Նոյն պարտիկին փիղերէն մին կարկանդակը չափազանց կը սիրէ եղեր . Լորտը իւր հետը գտնուող տիկիններուն յիշեալ կենդանւոյն ճարտարութիւնը ցուցնելու զգուշացաւ , իւր զըլխարկին մէջ կարկանդակ մը կը պահէ և փիղին կը ցուցնէ , փիղը անմիջապէս կուգայ և իւր կնճիթը (խօրթում) դըլխարկին մէջ խօթելով կարկանդակը կը

յափշտակէ , դժբաղդաբար սխալմամբ գլխարկն ալ մէկտեղ կառնու և կը կըլնէ . բոլոր ներկայ եղողները բարձրաձայն խնդալ կըսկսին :

ԿԱՐԻՆԷՆ ՅԱԽԱԼԻ ՄԱՀԱԳՈՅԺ ՄԻ

. . . Խմբագիր
Շարթուս Կարինէն մայիս 30 թուով ընդունած նամակներս տիրուր մահագոյթ մի կը ծանուցանէին . Մեծ . Աղաճան է-ֆէնտի Պալլարեան , որ Կարնոյ Հայոց համանուն մեծահամբաւ դերգաստանին գլուխ և անոր ստեղծողն եղած էր , մայիս 29 ին վախճանեց է , շուրջ ինն տասնեակ հասակի մէջ . մեծանուն հանգուցելոյն մահուան և յուղարկաւորութեան մանրապատում նկարագիրը գուցէ ուրիշներ գրեն , զոր կը թողում այլոյ , ես միայն մեծանուն հանգուցելոյն կեանքի մի քանի բացառիկ հատուածները և գեղեցիկ կողմերը յիշատակելու հերիք կը համարիմ :

Այս պատմական մեծ մարդը Կարնոյ քաղաքին մէջ ծնած է շուրջ 1800 թը-ւականին . բարի և առաքինի ծնողաց ձեռք սնած և զարգացած . իր մայրենի լեզուն ընթերցանութիւնը լաւ կերպով ուսած էր . այնպիսի մուծ և տխուր ա-տեն , երբ Հայոց մէջ մանաւանդ գաւառները կարգալ գրել գիտցողը մատնանիչ էր , Լոնտոն կերպով ուսումնասի-րած էր իր մայրենի եկեղեցին զոր այն-չափ կը սիրէր . հակառակ դարուս կարգ մը հարուստներու , որ փոքրիկ գրամա-դըլիս մը տիրացածնուն պէս կը մոռ-նան զամենայն . եպիսկոպոսներէ և վար-դապետներէ աւելի գիտէր եկեղեցւոյ վարդապետութիւնները , այսու հան-դերձ նաև խիստ կատեր մօլի եկեղե-ցականները . իր տարեւոր հասակը զինքը բաղդաւորած էր շատ բաներ տեսնելու և իր կեանքը մեծ մարդոց կենաց հետ կցելու :

1848 Թուականին Օսմանցւոց ընդ-Պարսիկի մղած պատերազմներու ժա-մանակ Հայաստանի կողմը Ալեքիերտի վանքին և դաշտին մէջ բաղմաթիւ Հա-յեր իր գլխին հաւաքելով , Պարսից ա-հարկու բանակին հետ պատերազմելով զայն հալածող և յաղթող Առիւծ անուն համբաւաւոր Խաչատուր վարդապետին մտերիմ եղած է հանգուցեալը . 1828 ին Թուրքո-Ռուսական պատերազմին տուն Կարնոյ սահմաններէն Ռուսաստան դա-ցող բաղմաթիւ Հայ գաղթականաց մէջ գտնուած է , որ գաղթականութենէն ընդ կրունկն յետ դառնալու ճարպիկու-թիւնն ունենալով , մինչև ցորդ կարտաս-ուէր , նորա տխուր յիշատակաց վրայ , (թէ վերը յիշուած առիւծ Խաչատուր վարդապետի գործոց և թէ 1828 ի Հա-յոց ի Ռուսիա գաղթելու նկարագիրը , փափաքելի էր մեծանուն հանգուցելոյն ճշգրիտ և անհնատես պատմութենէն գրի առնուելով ի լոյս գար) :

Հանգուցեալը իր տղայ հասակին ոս-կերչութեան արհեստին մէջ մտած , և ապա իր յաջողակութեամբ և հանճա-րովը , առեւտրական ասպարէզն անցած էր . առեւտրական գործերով երկար տա-րիներ Պարսկաստան և Կ. Պօլիս երթե-ւեկելով , այդ ճիւղին մէջ ալ մեծ յա-

ռաջադիմութիւն ըրած էր : 1840 թուա-
կանին Կարնոյ մէջ , 50-60 հազար լիւրայի
գումարով կառուցուած հոյակապ Հայոց
եկեղեցւոյ շինութեան գլուխ անցնող
ժամանակի Հայ իշխանաց մինն եղած
էր . 1855-66 կառավարութեան գումար
Կարնոյ ազգայնոց կողմանէ անդամակ-
ցելով պատւաւոր կերպով զազգը ներ-
կայացուցած էր :

Իր գերբը , ընթացքը պատկառելի և
անբասիր պահելով , սիրելի եղած էր
քաղաքին ամբողջ բնակչաց . իր տարե-
ւոր հասարկ խելքի , փորձառութեան և
գիպուածոց շտեմարան եղած էր . այն-
պէս որ իր հետ տեսակցողները , նորա
խրատական , հմուտ , հասուն , զուարճա-
լի և առակախառն պատմութեանց ա-
նուշ հոսանքին բռնուելով կը քշուէին և
չէին ուղեր բաժնուիլ իրմէ , այդ ալեւոր
տարիքին մէջ տակաւին անաղարտ պա-
հած էր մտաց կորովը և ուժը , այնպէս
որ ամենէն ուսեալ հանճարներ անոր
տրամաբանական յաղթահարիչ խօսքե-
րուն առջի տեղի տալ կատարուէին .
խօսուածոց մէջ ժլատ էր , ազահելով կը
խօսէր , ինչ որ պէտք էր . և երբէք չէր
խօսեր ինչ որ պէտք չէր , այս և տակա-
ւին ուրիշ մասնաւոր յատկութեամբ զար-
դարուած էր հանդուցեալը . այսօր ալե-
ւոր եղբայր մը՝ միակ արու զաւակ մը՝
երկու զաւակաց զաւակ , (թուռնք) և
երկու ամուսնացեալ դստերը կը թողու ,
Համադասպ էֆի . Պալարեան իր եղբոր
որդին է . Կարապետ էֆի իր որդին ,
Մկրտիչ և Գարբէլ : Էֆէնտիք իր թո-
ւունքն որոց խրաքանչիւրն իրենց բա-
րեկերթ , հեղահամբոյր , խոնարհամիտ և
չափաւոր , բայց բարի դաստիարակու-
թեամբ հանդուցելոյն սիրելի յիշա-
տակին կենդանի արձանները և գեղե-
ցիկ կոթողներն են Կարնոյ ազգայնոց
մէջ . և ամէն ոք մեծ յոյս կտած է սոցա
վրայ , թէ իրենց մեծանուն ծնողաց հա-
մեստ և առաքինի ընթացից հետեւելով
պիտի ջանան իրենց հայրենի առաքի-
նութիւնը , և նահապետական օրհնու-
թեամբ բարգաւաճեալ գերդաստանը
պայծառ պահել , որոց կար զօրութիւն
և միութարութիւն մալթելով :

1884 Յունիս 15

Մնամ ևն

Կ. Պօլիս

Մ. Խ. Կարէշէ

... Խմբագիր Տէր

Բաղէշոյ բաղմամեայ հարուածեալ
ազգայնոց վիճակ օր աւուր տխուր կեր-
պարանք կառնէ :

Դեռ երէկ աշխարհակու սովին ճի-
րաններէն փոքր ինչ չունչ առած կը յու-
սայինք թէ՛ այսուհետեւ կրնամք խա-
ղալ կեանք ունենալ :

Քանի մ'ամիս յառաջ ճանապարհներ
չինելու համար նոր հանգանակութիւն
մը բաղուեցաւ խելճ և ազգայն ժողո-
վրդեան մէջ :

Ժողովուրդը տեսնելով որ մինչդեռ ի-
րենք այսօր արքունի օրինաւոր տուրքե-
րն անդամ վճարելու անկարող են ,
դիւզացի և քաղաքացիներէն 4000 էն
աւելի անձինք միարանելով իրենց ան-

կարողութիւնը կառավարութեան յայտ-
նեցին . քանզի ինչպէս կը լսուէր , հան-
գանակութիւնը քանի մը հազար լիւրայի
պիտի հասնէր :

Սակայն կառավարութիւնը դործի ,
ձեռնարկութեան սկսեց , ժողովուրդը
զիրենք յուսահատ վիճակի մէջ տեսնե-
լով երկար օրեր քաղաքացին խանութ-
նին գոցած , դիւզացին իւր արօրը թո-
ղուցած սկսան աստ և անդ բողոքոյ
ձայներնին բառնալ :

Միապետականներ աջակցեալ ընդ
կառավարութեան կը գործեն հակառակ
ժողովրդեան բողոքանաց : Ոչ Առաջնորդ-
կայ՝ ոչ ազգային ու է ժողովոյ մը կեր-
պարանք . ի բայ առեալ ընդհանուրէն .
անոր ալ չեմ գիտեր թէ ինչ ըսեմ . . .
միով բանիւ քաղաքիս Ազգայնոց կեանք
խիստ տխուր կերպարանք մ'առած է :

Այս միապետականներէն ոմանք այ-
սու չբաւականանալով ամենայն վա-
տութեամբ և ազգատեցութեամբ վար-
ժարաններ խանդարելու և իրենց հա-
մախօհ եղողին կերպարանք մը դանել
տալու ձեռնարկութիւններ կընեն հա-
պարակաւ :

Տէր , ընդունեցէք ներկայս ձեր պատ-
ուական թերթին ծոցը :

17 մայիս 1881

Բաղէշէ Ռճ

Բաղէշ

Կ Ի Ի Ի Ն Ի

Տեղական ապրանքներէն զանազան
տեսակ քաղմիր շայաքներ կը ծախուին
Պահճէ գարու Ղարաղոյին գէմ թիւ 5
խանութը :

ԴԱՍԱԳԻՐՔ

ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

Փափազեան Ստեփան Էֆէն-
տիի յօրինած սոյն Ընթերցա-
րանը որուն մէջ 60 էն աւելի
ընտիր պատկերներ , բարոյական
առածներ և քաղաքավարական
դասեր կը գտնուին , կը ծախ-
ուի Ֆրէնկեան դրատուներ և
ուրիշ գրավաճառաց քով :

Իսկ կեդրոնատեղիք են Բի-
զա փաշա խան Թ. Յ Ս. Ղ.
Պարտիզպանեան տպարանը ,
և Ս. Ղ ու կասեան դրատուներ ,
ուր ազգային վարժարանաց
համար մասնաւոր զեղչ կը լ-
այ եթէ 10 էն աւելի ծախու-
աւնուի :

Գին 100 փարայ :

ՏԵՐ-ԽՄԵԱԳԻՐ

Մ. Յ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ս. Ղ. ՊԱՐՏԻԶՊԱՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԵ.

Բիզա փաշա խան քիւ 3

Փ Ա Ն Ա Ս Է

ԴԵՂ ԸՆՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԴԵՂ ՍՍՄԱՐԱՅԻՈՅՆ

Կը ծախուի Միտասեան և Բնկերաց Ամերիկեան վաճառատունը ի Ղալաթիա Կ. Պօլսոյ :
Փանաթն իր օգտակարութեամբ , ինչպէս Ամերիկայի և Եւրոպոյ , նոյնպէս և Թուր-
քիոյ ալ և ալ կողմը մեծ ընդունելութիւն գտած է :

Փանաթն գեղացւոյն և գաւառացւոյն բժիշկն ու բարեկամն է , և մեծ օրհնութիւն մը
համարուած է այն տեղերուն համար , ուր բժիշկ ու դեղ և գարման հաղիւ կը գտնուին :
Փանաթն բուսեղէններէ քաղաղրեալ լինելով բոլորովին անջնաս է : Փանաթն այրածին ցա-
ւը կ'առնէ ու քիչ ատենի մէջ կը բուժէ . նոյնպէս և մարմնոյն կարուած ու ճմլուած տե-
ղերուն ցաւն ու բորբոքը չուտով կ'անցնէ :

Չղային , յօդային և ոսկրային սաստիկ ցաւերը բուժելու՝ տաղնապետը կը հանդա-
տեցնէ : Ստամոքսի , փորի և աղետց ցաւերը կը կտրէ ու պարզ յառաջ եկած դժուարու-
թեանց առաջը կ'առնու :

Փանաթն ախալի սաստիկ ցաւերը չուտով կը բուժէ : Մարմնոյն կտրուած կամ վիրու-
ւորեալ կողմերն ստատ Փանաթն քսելով շուտ կը բժշկուին ու կը գոցուին : Փանաթն կը
բժշկէ նաեւ փորճարութիւն , թանջը , հաղ , ջերմ , կոկորդի լարբոր և ուսեցը , մէջքի ցաւ-
և ալ դանաղան ախտեր , որոց սկզբնապատճառը գրեթէ նոյնն են : Այսպէս կը վիային չա-
տեր , սրը փորճած են : Վնասներ իրենց տան մէջ ու պանդուխտը և ճանապարհորդը իրենց
մօտ Փանաթն պահելով և յանկարծական դժուարութեանց ատեն դորձածելով մեծ օգուտ
կը քաղեն և ծանր հետեւանաց առաջը կ'առնու : Փանաթն հեղուկ է , որ թէ՛ մարմնոյն
վրայէն քսելով և թէ՛ խմելով ալ բժշկութիւն կը գործէ :

Գործածութեան կերպը հետն է : Գլխաւոր վաճառատեղին է , Ղալաթիոյ Նէնի-ճամիլի
դրան կից Միտասեանին Ամերիկեան վաճառատունը , նաեւ մայրաքաղաքիս զեղազործաց քով
ու գաւառներն ալ կը գտնուին :